

TERAS BELANJAWAN NEGERI PAHANG 2026 DARI PERSPEKTIF *SIYĀSAH SHAR'IIYAH* DAN *FIQH AL-WAṬĀN*: ANALISIS DOKUMEN KE ARAH KERANGKA TADBIR URUS *BALDATUN ṬAYYIBATUN WA RABBUN GHAFŪR*

*The Pillars of the Pahang State Budget 2026 from the Perspective of Siyāsah Shar'īyyah and
Fiqh al-Waṭān: A Document Analysis Towards a Governance Framework of Baldatun
Ṭayyibatun wa Rabbun Ghafūr*

^{1*}ZAHIN BIN MOHAMAD TAHIR

^{1*} Sekolah Pengajian Islam, Kolej Universiti Islam Johor Sultan Ibrahim,
Jalan Heman, Kg. Aman, 80350, Johor Bahru, Johor, Malaysia

&

Akademi Tamadun Islam, Universiti Teknologi Malaysia,
81310 Johor Bahru, Johor, Malaysia

*Corresponding author: zahinmotahir@gmail.com

*Dihantar/Received: 15 April 2026 | Penambahbaikan/Revised: 9 June 2026 Diterima/Accepted: 28 July 2026 |
Terbit/Published: 22 September 2026
DOI: <https://doi.org/10.51200/manu.v37i1.7571>*

Abstrak Negeri Pahang Darul Makmur yang menjangkau lebih 555 tahun Kesultanan dan Peradaban Islam terus berusaha menterjemahkan prinsip Islam ke dalam dasar tadbir urus negeri. Pembentangan Belanjawan Negeri Pahang Tahun 2026 oleh YAB Menteri Besar telah meletakkan tujuh teras utama yang berpaksikan kesejahteraan ummah, dimulai dengan teras Memartabatkan Agama Islam, Memelihara Institusi Diraja dan Mengangkat Warisan Budaya sebagai jiwa dan semangat negeri. Namun demikian, masih kurang kajian ilmiah yang menganalisis secara sistematik sejauh mana teras tersebut selari dengan prinsip *Siyāsah Shar'īyyah* dan kerangka *Fiqh al-Waṭān* yang sedang diperkasakan oleh Institut Ilmu Darul Makmur, Majlis Ugama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang (IIDM-MUIP). Kajian kualitatif ini menggunakan reka bentuk analisis dokumen terhadap dua set data utama iaitu dokumen rasmi Belanjawan Negeri Pahang 2026 dan korpus penerbitan ilmiah berkaitan *Fiqh al-Waṭān*. Analisis kandungan berpandu kerangka digunakan bagi mengenal pasti keselarasan dan jurang antara dasar fiskal negeri dengan prinsip *Fiqh al-Waṭān* menerusi padanan sistematik dengan lima objektif *Maqāṣid al-Sharī'ah*. Kajian ini menghasilkan Kerangka Penilaian Tadbir Urus Berasaskan *Fiqh al-Waṭān* (KPTBFW) yang beroperasi menerusi tiga lapisan penilaian iaitu keselarasan *Maqasid*, keselarasan watan dan keselarasan *Siyasah*. Dapatan menunjukkan bahawa lima daripada tujuh teras belanjawan memperlihatkan keselarasan eksplisit dengan *Maqāṣid al-Sharī'ah* manakala dua teras menunjukkan keselarasan implisit yang memerlukan pengukuhan. Kajian ini turut mengenal pasti beberapa jurang di mana keselarasan bersifat konseptual tanpa mekanisme pelaksanaan yang jelas. Sumbangan asli kajian ini terletak pada penyuburan wacana *Fiqh al-Waṭān* melangkaui dimensi sejarah dan perundangan kepada dimensi tadbir urus fiskal kontemporari.

Kata Kunci: *Fiqh al-Waṭan, Siyāsah Shar‘iyyah, Maqāṣid al-Sharī‘ah, Belanjawan Pahang 2026, Baldatun Ṭayyibah*

Abstract *The state of Pahang Darul Makmur, with over 555 years of Sultanate and Islamic civilisation, continues its efforts to translate Islamic principles into state governance policies. The presentation of the Pahang State Budget 2026 by the Chief Minister outlined seven core pillars centred on the welfare of the ummah, beginning with the pillar of Upholding Islam, Preserving the Royal Institution and Elevating Cultural Heritage as the soul and spirit of the state. However, there remains a paucity of scholarly research systematically analysing the extent to which these pillars align with the principles of Siyāsah Shar‘iyyah and the framework of Fiqh al-Waṭan being advanced by Institut Ilmu Darul Makmur, Majlis Ugama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang (IIDM-MUIP). This qualitative study employs a document analysis design on two primary data sets, namely the official Pahang State Budget 2026 documents and the scholarly publication corpus related to Fiqh al-Waṭan. Framework-guided content analysis is used to identify the alignment and gaps between the state’s fiscal policy and Fiqh al-Waṭan principles through systematic matching with the five objectives of Maqāṣid al-Sharī‘ah. The study produces the Fiqh al-Waṭan-Based Governance Assessment Framework (KPTBFW), which operates through three assessment layers: Maqasid alignment, watan alignment, and Siyasah alignment. Findings indicate that five of the seven budget pillars demonstrate explicit alignment with Maqāṣid al-Sharī‘ah, while two pillars show implicit alignment requiring strengthening. The study also identifies several gaps where alignment is conceptual without clear implementation mechanisms. The original contribution of this study lies in enriching the Fiqh al-Waṭan discourse beyond its historical and legal dimensions into the domain of contemporary fiscal governance.*

Keywords: *Fiqh al-Waṭan, Siyāsah Shar‘iyyah, Maqāṣid al-Sharī‘ah, Pahang Budget 2026, Baldatun Ṭayyibah*

PENGENALAN

Negeri Pahang Darul Makmur mempunyai sejarah Kesultanan dan peradaban Islam yang panjang, bermula sejak penubuhan Kesultanan Pahang pada abad ke-15 di bawah naungan Empayar Kesultanan Melayu Melaka. Kesenambungan sejarah yang kini menjangkau lebih 555 tahun ini telah membentuk satu identiti kenegaraan yang unik, di mana institusi Kesultanan, adat resam Melayu dan prinsip syariah saling berkait dalam membina tatacara kehidupan bernegara. Keunikan ini menjadikan Pahang sebagai salah satu negeri yang memiliki legasi perundangan Islam yang kukuh, sebagaimana yang termaktub dalam Hukum Kanun Pahang yang digubal pada zaman pemerintahan Sultan Abdul Ghafur Muhyiddin Syah sekitar tahun 1592 hingga 1614 Masihi (Wan Ahmad Fauzi, 2023). Hukum Kanun Pahang yang mengandungi 93 fasal (Yaakub Isa, 2003) ini bukan sahaja merupakan warisan perundangan, malah ia mencerminkan satu model tadbir urus yang mengintegrasikan prinsip syariah dengan adat resam tempatan secara harmoni (Azman Yusof et al., 2026).

Dalam konteks kontemporari, pentadbiran Kerajaan Negeri Pahang di bawah kepimpinan YAB Menteri Besar, Dato’ Sri Diraja Haji Wan Rosdy bin Wan Ismail telah membentangkan Belanjawan Negeri Pahang Tahun 2026 pada 5 Disember 2025 di Wisma Sri

Pahang, Kuantan. Belanjawan bertemakan “Pahang 1st: Rakyat Didahulukan, Kemakmuran Dipertahankan” ini menyasarkan kutipan hasil sebanyak RM1.279 bilion dengan perbelanjaan mengurus RM1.274 bilion dan perbelanjaan pembangunan RM446.26 juta. Tujuh teras utama telah digariskan iaitu: (1) Memartabatkan Agama Islam, Memelihara Institusi Diraja dan Mengangkat Warisan Budaya; (2) Melonjak Ekonomi Negeri; (3) Meningkatkan Taraf Pendidikan dan TVET; (4) Membentuk Rakyat Berjati Diri dan Melahirkan Pemimpin Masa Hadapan; (5) Memastikan Tadbir Urus Dinamik, Berprestasi Tinggi dan Berintegriti; (6) Menjamin Kelestarian Alam; dan (7) Menyejahterakan Kehidupan Rakyat (Pejabat Kewangan dan Perbendaharaan Negeri Pahang, 2025).

Selari dengan hala tuju ini, Institut Ilmu Darul Makmur yang beroperasi di bawah Majlis Ugama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang (IIDM-MUIP) telah ditubuhkan sebagai sebuah *policy think-tank* bagi memperkasakan konsep *Fiqh al-Waṭan*. Konsep yang digagaskan oleh Wan Ahmad Fauzi (2013) ini menerusi *Jurisprudens Watan* merujuk kepada satu pendekatan keilmuan Islam yang menjadikan watan sebagai pusat analisis dalam pembinaan hukum, undang-undang, tadbir urus dan institusi (Wan Ahmad Fauzi, 2026a). Walaupun wacana *Fiqh al-Waṭan* semakin mendapat perhatian, kebanyakan kajian cenderung memfokuskan analisis terhadap teks sejarah dan perundangan tradisional (Azman Yusof et al., 2026; Ahmad Farid et al., 2022). Masih kurang kajian yang menganalisis dasar fiskal kontemporari menerusi kerangka *Fiqh al-Waṭan*, dan jurang inilah yang berusaha diisi oleh kajian ini.

Permasalahan kajian ini berpunca daripada satu jurang yang ketara antara kepesatan pelebagaan wacana *Fiqh al-Waṭan* di peringkat negeri dengan ketiadaan alat analisis yang menghubungkan wacana tersebut dengan dasar awam kontemporari. Di satu pihak, gagasan ini telah memperoleh sokongan institusi yang nyata menerusi penubuhan IIDM-MUIP sebagai pusat pemikiran dasar serta peruntukan khusus bagi memperkasakannya (Wan Ahmad Fauzi, 2026c). Di pihak lain, pengoperasian gagasan tersebut masih tertumpu kepada tafsiran teks sejarah, manuskrip perundangan dan perbahasan konseptual, sedangkan dasar fiskal iaitu wahana paling kukuh yang menterjemahkan keutamaan sesebuah pemerintahan kepada peruntukan sebenar, belum pernah dijadikan tapak ujian bagi kerangka ini (Azman Yusof et al., 2026; Ahmad Farid et al., 2022). Jurang ini menimbulkan dua risiko yang saling berkait. Pertama, tanpa bukti empirikal yang menghubungkan *Fiqh al-Waṭan* dengan dasar semasa, wacana ini terdedah kepada tanggapan bahawa ia bersifat retrospektif dan terpisah daripada realiti pentadbiran (Wan Ahmad Fauzi, 2026a). Kedua, ketiadaan instrumen penilaian yang sistematik bermakna sebarang dakwaan tentang keselarasan antara belanjawan negeri dengan prinsip syariah kekal pada tahap andaian normatif yang tidak dapat diuji, dinilai mahupun diperbaiki secara berstruktur (Md. Sawari et al., 2025). Justeru, permasalahan teras yang ditangani kajian ini ialah bagaimana keselarasan antara tujuh teras Belanjawan Negeri Pahang 2026 dengan prinsip *Siyāsah Shar‘iyyah* dan *Fiqh al-Waṭan* boleh dianalisis secara tersusun, dan seterusnya bagaimana keselarasan tersebut boleh dioperasikan menjadi satu instrumen penilaian dasar yang boleh diguna pakai semula.

Tiga objektif dirumuskan bagi mencapai matlamat kajian. Objektif pertama ialah menganalisis tujuh teras Belanjawan Negeri Pahang 2026 dari perspektif *Siyāsah Shar‘iyyah* dan *Maqāṣid al-Sharī‘ah*. Objektif kedua ialah mengenal pasti tahap keselarasan serta jurang antara teras

belanjawan dengan kerangka *Fiqh al-Waṭan*. Objektif ketiga ialah membina Kerangka Penilaian Tadbir Urus Berasaskan *Fiqh al-Waṭan* (KPTBFW) sebagai instrumen penilaian dasar yang boleh diguna pakai oleh Kerajaan Negeri Pahang dan IIDM-MUIP.

SOROTAN LITERATUR

***Fiqh al-Waṭan*: Konsep, Epistemologi dan Perkembangan**

Fiqh al-Waṭan merupakan satu gagasan intelektual yang mula dibangunkan secara sistematik oleh Wan Ahmad Fauzi menerusi kajian sarjana falsafah pada tahun 2013 dan diperkukuhkan menerusi kajian doktor falsafah pada tahun 2017 di Universiti Kebangsaan Malaysia. Perkataan “watan” dalam konteks ini bukan sekadar bermaksud tanah air dalam pengertian literal, sebaliknya merujuk kepada aspek kebijaksanaan tempatan yang meliputi peradaban, bahasa, adat resam, falsafah, pemikiran, warisan, pandangan dunia, perlakuan, sifat dan sikap yang berakar umbi di sesebuah tempat (Wan Ahmad Fauzi, 2026a). Konsep ini berkembang daripada metodologi *Jurisprudens Watan* yang berfungsi sebagai mekanisme pembebasan epistemologi daripada pengaruh ilmu kolonial (Wan Ahmad Fauzi, 2026b). Kesan penjajahan Barat terhadap struktur perundangan dan kehakiman Islam di negeri-negeri Melayu turut didokumentasikan dengan jelas, termasuk pengenalan sistem dwi-kehakiman yang memisahkan undang-undang Islam daripada undang-undang sivil (Saimi Bujang & Noranizah Yusuf, 2024).

Satu aspek yang membezakan *Fiqh al-Waṭan* daripada pendekatan fiqh konvensional ialah kedudukannya sebagai kerangka yang menjadikan watan sebagai subjek analisis utama. Wan Ahmad Fauzi (2026a) menjelaskan bahawa walaupun para *fuqahā'* lampau telah lama menggunakan kaedah seperti *taḥqīq al-manāṭ*, *maṣlaḥah mursalah* dan *ʿurf ṣaḥīḥ*, kaedah tersebut berfungsi sebagai instrumen teknikal dalam *uṣūl al-fiqh*, bukan sebagai asas kepada satu kerangka teori yang berpusatkan watan. *Fiqh al-Waṭan* merumuskan persoalan prinsip kedaulatan, sistem perlembagaan, sejarah pembentukan negeri, kesinambungan identiti, kelangsungan institusi dan amanah pemerintahan sebagai elemen intrinsik kepada aplikasi hukum Islam dalam realiti kenegaraan. Pendekatan ini menegaskan bahawa hukum Islam tidak boleh difahami secara terpisah daripada sejarah kedaulatan, struktur perlembagaan dan realiti institusi sesebuah negara.

Fiqh al-Waṭan turut mempunyai keserasian dengan gagasan Islamisasi ilmu oleh Syed Muhammad Naquib al-Attas (1980) yang menekankan bahawa ilmu mesti dikembalikan kepada makna asalnya yang sahih berasaskan pandangan alam Islam. Azman Yusof et al. (2026) menegaskan bahawa *Fiqh al-Waṭan* boleh ditafsiri sebagai satu bentuk pemulihan epistemologi di mana warisan ilmu Islam disusun semula agar sesuai dengan realiti dan keperluan umat setempat tanpa tunduk kepada dominasi epistemik kolonial. Perkembangan terkini menunjukkan bahawa konsep ini semakin mendapat pengiktirafan apabila IIDM-MUIP menerima sumbangan RM1 juta daripada Kerajaan Negeri Pahang bagi memperkasakan inisiatif *Fiqh al-Waṭan*, dan pelbagai penerbitan berkaitan telah diterbitkan dalam jurnal ilmiah serta platform media sepanjang dekad terakhir (Wan Ahmad Fauzi, 2026c).

***Siyāṣah Sharʿiyyah*: Prinsip dan Aplikasi dalam Tadbir Urus**

Siyāṣah Sharʿiyyah merujuk kepada pengurusan dan pentadbiran hal ehwal negara berlandaskan prinsip syariah. Ibn Qayyim al-Jawziyyah (t.t.) dalam *al-Turuq al-Ḥukmiyyah fī*

al-Siyāsah al-Shar‘iyyah mendefinisikannya sebagai sebarang tindakan yang membawa manusia lebih dekat kepada kebaikan dan menjauhkan mereka daripada kerosakan, walaupun tindakan tersebut tidak dinyatakan secara jelas oleh Rasulullah SAW. Al-Mawardi (1996) pula dalam *al-Aḥkām al-Sulṭāniyyah wa al-Wilāyāt al-Dīniyyah* merumuskan sepuluh tanggungjawab utama pemerintah termasuk menjaga agama, menegakkan keadilan, memelihara ketertiban, melindungi sempadan negara, mengutip zakat, membayar gaji tentera dan pegawai, serta mengawasi secara langsung urusan pentadbiran. Prinsip ini membentuk asas normatif bagi menilai tadbir urus sesebuah kerajaan Islam.

Hubungan antara *Siyāsah Shar‘iyyah* dan *Fiqh al-Waṭan* bersifat saling melengkapi. *Siyāsah Shar‘iyyah* menyediakan prinsip universal tadbir urus Islam, manakala *Fiqh al-Waṭan* menambah dimensi kontekstual dengan menjadikan kedaulatan watan sebagai kerangka yang membentuk pelaksanaan prinsip tersebut. Dalam konteks Kesultanan Pahang, pelaksanaan *Siyāsah Shar‘iyyah* dibentuk oleh sejarah panjang institusi Kesultanan, adat resam Melayu dan struktur sosial masyarakat yang unik. Azman Yusof et al. (2026) mengesahkan bahawa *Fiqh al-Waṭan* dalam karya tradisional Melayu-Islam merangkumi dimensi *Siyāsah Shar‘iyyah*, akhlak kepemimpinan, pendidikan jiwa pemerintah serta pembentukan masyarakat yang beretika. Hal ini turut ditunjukkan dalam naskhah ketatanegaraan Melayu seperti *Bustan al-Salatin* yang menggariskan keadilan sebagai teras pemerintahan Islam, bukan sahaja bagi golongan raja malah golongan pembantu raja yang memegang amanah pentadbiran (Nor Ashikin Md Nor & Salmah Jan Noor Muhammad, 2017). Gabungan kedua-dua pendekatan ini menawarkan kerangka analisis yang lebih menyeluruh untuk menilai tadbir urus negeri.

***Maqāṣid al-Sharī‘ah* sebagai Alat Penilaian Dasar Awam**

Maqāṣid al-Sharī‘ah merujuk kepada tujuan yang ingin dicapai menerusi pelaksanaan hukum Islam. Al-Ghazali (t.t.) dalam *al-Mustasfā min ‘Ilm al-Uṣūl* dan al-Shatibi (t.t.) dalam *al-Muwāfaqāt fī Uṣūl al-Sharī‘ah* telah merumuskan lima objektif utama iaitu pemeliharaan agama (*ḥifẓ al-dīn*), pemeliharaan nyawa (*ḥifẓ al-nafs*), pemeliharaan akal (*ḥifẓ al-‘aql*), pemeliharaan keturunan (*ḥifẓ al-nasab*) dan pemeliharaan harta (*ḥifẓ al-māl*). Jasser Auda (2008) dalam *Maqāṣid al-Sharī‘ah as Philosophy of Islamic Law: A Systems Approach* telah memperluas kerangka *Maqasid* ini dengan mencadangkan pendekatan sistem yang menjadikan *Maqasid* sebagai alat analisis kontemporari, bukan sekadar kerangka yang mengklasifikasi hukum. Pendekatan Auda ini membuka ruang untuk mengaplikasikan *Maqāṣid al-Sharī‘ah* dalam domain yang lebih luas termasuk penilaian dasar awam.

Penggunaan *Maqāṣid al-Sharī‘ah* sebagai alat penilaian belanjawan adalah sesuai kerana setiap peruntukan boleh dianalisis sama ada ia menyumbang kepada pemeliharaan agama menerusi pembinaan institusi Islam, pemeliharaan nyawa menerusi perkhidmatan kesihatan dan keselamatan, pemeliharaan akal menerusi pendidikan, pemeliharaan keturunan menerusi program pembangunan keluarga, atau pemeliharaan harta menerusi pembangunan ekonomi. Md. Sawari (2025) telah menunjukkan bahawa pendekatan *Maqasid* dalam analisis dasar fiskal mampu mengenal pasti jurang antara aspirasi Islam dan realiti pelaksanaan. Dalam konteks Negeri Pahang, Azman Yusof et al. (2026) mengesahkan bahawa prinsip *Maqāṣid al-Sharī‘ah*, *‘Urf*, *Siyāsah Shar‘iyyah* dan *Qawā‘id Fiqhiyyah* semuanya boleh dikesan dalam Hukum Kanun Pahang, membuktikan bahawa tradisi penilaian berasaskan *Maqasid* mempunyai hubungan sejarah dalam sistem kenegaraan Melayu.

Sorotan literatur menunjukkan bahawa wacana *Fiqh al-Waṭan* telah berkembang dengan pesat dalam dekad terakhir ini. Wan Ahmad Fauzi (2023) telah menganalisis Hukum Kanun Pahang dari aspek perlembagaan, Azman Yusof et al. (2026) telah meneroka *Fiqh al-Waṭan* dalam teks tradisional Melayu, dan Ahmad Farid et al. (2022) telah mengkaji manuskrip tersebut dari aspek kritikan kolonial. Walau bagaimanapun, semua kajian ini tertumpu kepada dimensi sejarah, perundangan dan konseptual. Belum terdapat kajian yang menguji kerangka *Fiqh al-Waṭan* terhadap dasar awam kontemporari seperti belanjawan negeri. Jurang ini bersifat akademik dan praktikal kerana tanpa bukti empirikal kukuh yang menghubungkan *Fiqh al-Waṭan* dengan dasar semasa, konsep ini mungkin akan dilihat terpisah daripada realiti pentadbiran.

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dengan reka bentuk analisis dokumen. Bowen (2009) menegaskan bahawa analisis dokumen merupakan prosedur sistematik untuk menyemak dan menilai dokumen bercetak dan elektronik. Kaedah ini sesuai digunakan apabila dokumen mengandungi maklumat yang kaya dan boleh diakses secara terbuka. Pendekatan ini dipilih kerana kedua-dua set data kajian iaitu dokumen rasmi kerajaan dan penerbitan akademik memenuhi kriteria tersebut.

Dua set dokumen utama dijadikan sumber data. Set pertama merangkumi dokumen rasmi Belanjawan Negeri Pahang 2026 yang diperoleh daripada laman web Pejabat Kewangan dan Perbendaharaan Negeri Pahang, liputan terperinci setiap teras yang dilaporkan oleh Pahang Media, serta analisis oleh media arus perdana. Set kedua ialah korpus penerbitan ilmiah berkaitan *Fiqh al-Waṭan* merangkumi karya Wan Ahmad Fauzi (2013, 2023, 2026a, 2026b, 2026c), Azman Yusof et al. (2026), Ahmad Farid et al. (2022) dan penerbitan IIDM-MUIP. Kesemua sumber yang dirujuk bersifat *open access*.

Analisis dilaksanakan menggunakan kaedah analisis kandungan berpandukan kerangka (*framework-guided content analysis*) sebagaimana yang dicadangkan oleh Hsieh dan Shannon (2005). Pendekatan ini berbeza daripada analisis tematik induktif kerana ia bermula dengan kerangka teoretikal sedia ada iaitu *Maqāṣid al-Sharī'ah* dan *Fiqh al-Waṭan* sebagai panduan pengekodan. Proses analisis melibatkan empat langkah utama. Langkah pertama ialah pembacaan berulang terhadap kedua-dua set dokumen untuk mengenal pasti unit makna. Langkah kedua ialah pengekodan deduktif berdasarkan lima kategori *Maqāṣid al-Sharī'ah* (*ḥifẓ al-dīn*, *ḥifẓ al-nafs*, *ḥifẓ al-'aql*, *ḥifẓ al-nasab*, *ḥifẓ al-māl*) dan tiga prinsip *Fiqh al-Waṭan* (kedaulatan watan, amanah pemerintahan, kesinambungan institusi). Langkah ketiga ialah pembinaan matriks padanan yang memperincikan hubungan antara setiap teras belanjawan dengan kategori tersebut. Langkah keempat ialah pengesahan silang menerusi triangulasi sumber.

Kesahan kajian dijamin menerusi dua mekanisme utama. Pertama, triangulasi sumber iaitu membandingkan maklumat tentang perkara yang sama daripada pelbagai sumber. Kedua, jejak audit yang mendokumentasikan setiap langkah analisis. Kebolehpindahan kajian dipastikan menerusi penerangan yang tebal tentang konteks kajian.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Teras Pertama: Memartabatkan Agama Islam, Memelihara Institusi Diraja dan Mengangkat Warisan Budaya

Teras pertama merupakan teras yang menunjukkan padanan paling ketara dengan elemen *Fiqh al-Waṭan*. Kerajaan Negeri memperuntukkan RM235.95 juta bagi memperkukuhkan kedudukan Islam sebagai paksi kehidupan dan pentadbiran negeri, iaitu peningkatan RM39.89 juta atau 20.35 peratus berbanding 2025 (Pahang Media, 2025b). Peningkatan ini boleh ditafsirkan sebagai isyarat keutamaan dasar terhadap agenda memartabatkan agama Islam dalam belanjawan.

Peruntukan ini diterjemahkan menerusi beberapa inisiatif utama. Yuran persekolahan agama dikurangkan daripada RM490 kepada RM370 iaitu penurunan 24.5 peratus, manakala yuran asrama sekolah menengah agama turut dikurangkan kepada RM560. Sebanyak RM7.28 juta diperuntukkan untuk pembinaan Masjid Al-Fatah Batu 3 dan Masjid Indera Sempurna di Kuantan, RM5.65 juta bagi pembinaan Kompleks Pejabat Agama Islam Daerah Kuantan, RM12.93 juta keseluruhan untuk projek pembinaan dan penyelenggaraan masjid, serta RM20 juta bagi transformasi UnIPSAS sebagai Universiti Al-Quran (Pahang Media, 2025b). Penubuhan sekolah rendah agama Islam di Cameron Highlands dengan kos RM3.23 juta juga menunjukkan bahawa jangkauan pendidikan Islam diperluas ke kawasan pedalaman.

Ucapan Menteri Besar semasa pembentangan secara jelas mengaitkan teras ini dengan identiti kenegaraan apabila beliau menyatakan bahawa teras pertama ini dipilih kerana “asas sesebuah negeri bukan terletak pada kemajuan fizikal semata-mata, tetapi pada kekuatan akidah, keluhuran institusi diraja dan kesuburan budaya” (Pahang Media, 2025a). Institusi Diraja Pahang diibaratkan sebagai “payung yang menaungi perpaduan, menjamin kestabilan, mengangkat maruah negeri serta menjadi lambang keluhuran tamadun” yang telah utuh selama 555 tahun. Kenyataan ini bertepatan dengan prinsip *Fiqh al-Waṭan* yang menegaskan bahawa tadbir urus negeri tidak boleh dipisahkan daripada aspek kerohanian, institusi kedaulatan dan budaya tempatan (Wan Ahmad Fauzi, 2026a).

Dari perspektif *Maqāṣid al-Sharī‘ah*, teras ini secara langsung memenuhi objektif *ḥifẓ al-dīn*. Kepelbagaian peruntukan ini menunjukkan bahawa *ḥifẓ al-dīn* diterjemahkan kepada pelbagai dimensi menerusi pendidikan agama, infrastruktur ibadah dan pembangunan institusi ilmu. Kesenambungan prinsip ini dari Hukum Kanun Pahang yang meletakkan Sultan sebagai khalifah yang menjalankan *amr bi al-ma‘rūf wa nahy ‘an al-munkar* hingga ke belanjawan 2026 membuktikan bahawa *Fiqh al-Waṭan* telah wujud secara organik dalam amalan pentadbiran negeri (Wan Ahmad Fauzi, 2023).

Teras Kedua: Melonjak Ekonomi Negeri

Teras kedua memfokuskan pembangunan ekonomi yang mampan. Pahang mencatatkan pertumbuhan KDNK 5.7 peratus pada tahun 2024 yang melepasi paras nasional 5.1 peratus, dengan nilai keseluruhan RM68.7 bilion dipacu oleh sektor perkhidmatan, pembuatan, perlombongan dan pertanian (Jabatan Perangkaan Malaysia, 2025). Pelaburan terus meningkat sehingga November 2025 mencecah RM18.04 bilion, melebihi sasaran RM14.09 bilion. Syarikat berkaitan Kerajaan Negeri turut menyumbang RM3.16 bilion atau 4.6 peratus kepada

KDNK Pahang. Data ini menggambarkan usaha mempelbagaikan asas ekonomi negeri melampaui pergantungan kepada sumber semula jadi semata-mata.

Perbelanjaan pembangunan sebanyak RM446.26 juta diperuntukkan bagi menampung pelbagai projek pembangunan negeri. Selain itu, kerajaan turut menyediakan peruntukan RM455 juta secara keseluruhan bagi infrastruktur dan penyelenggaraan jalan negeri, pertanian, perbandaran dan kampung yang merangkumi sumber pembangunan dan mengurus (Mohamad Zaini, 2025). Tumpuan kepada sektor pertanian, pelancongan dan industri kecil sederhana (IKS) turut menunjukkan kesedaran bahawa ekonomi Pahang perlu berdaya tahan dan inklusif, dan tidak hanya tertumpu kepada segelintir sektor sahaja. Penubuhan Akademi Rel dengan Geran Padanan RM2 juta yang dikaitkan secara langsung dengan operasi ECRL menjelang 2027 pula menunjukkan orientasi dasar yang mengambil kira peluang ekonomi masa hadapan. Orientasi ke arah mempelbagaian ekonomi ini boleh ditafsirkan sebagai penerusan tradisi *hifẓ al-māl* dalam sistem kenegaraan Melayu-Islam, memandangkan pengaruh Islam dalam ekonomi Melayu tradisional yang merangkumi aktiviti pertanian, pemilikan tanah dan muamalat telah dikesan dengan jelas dalam teks undang-undang Melayu lama (Siti Noor Hafizah Mohamed Sharif, 2023).

Teras Ketiga: Meningkatkan Taraf Pendidikan dan TVET

Peruntukan pendidikan dalam belanjawan ini signifikan dan menunjukkan orientasi yang sesuai dengan *niche* negeri Pahang. Transformasi UnIPSAS sebagai Universiti Al-Quran dengan peruntukan RM20 juta merupakan contoh paling ketara kerana ia menggabungkan Teras ini menunjukkan padanan yang ketara dengan *hifẓ al-‘aql*. Azman Yusof et al. (2026) menegaskan bahawa *turāth* Islam yang meliputi disiplin akidah, fiqh dan tasawuf mampu menyediakan solusi bagi cabaran moden apabila digabungkan dengan kemahiran kontemporari. Transformasi UnIPSAS boleh dilihat sebagai penzahiran prinsip ini dalam bentuk institusi yang mengintegrasikan ilmu wahyu dengan ilmu kontemporari. Peruntukan TVET pula menunjukkan bahawa *hifẓ al-‘aql* tidak hanya terhad kepada pendidikan akademik tetapi merangkumi pembangunan kemahiran praktikal.

Walaupun bagaimanapun, satu jurang yang dikenal pasti ialah ketiadaan sebutan tentang integrasi kurikulum *Fiqh al-Waṭan* secara khusus dalam sistem pendidikan negeri. Walaupun IIDM-MUIP telah menjalankan kursus induksi *Fiqh al-Waṭan* untuk guru, belanjawan tidak memperuntukkan dana khusus bagi pembangunan modul atau kurikulum *Fiqh al-Waṭan* dengan sistematik. Jurang ini bermakna konsep *Fiqh al-Waṭan* masih bergantung kepada inisiatif *ad hoc* dan belum diinstitusikan sepenuhnya dalam sistem pendidikan.

Teras Keempat: Membentuk Rakyat Berjati Diri dan Melahirkan Pemimpin Masa Hadapan

Teras ini mengaitkan pembangunan individu dengan identiti watan. Konsep “jati diri” dalam konteks Pahang berkait erat dengan identiti Kesultanan dan warisan budaya yang membentuk masyarakat selama berabad-abad. Wan Ahmad Fauzi (2026a) menekankan bahawa watan berteraskan adat dan keadaan tempatan berkonsepkan “di mana bumi dipijak, di situlah langit dijunjung” tanpa meminggirkan fitrah manusia. Dari sudut *Maqasid*, teras ini berkait dengan *hifẓ al-nasab* dalam pengertian luas iaitu pemindahan nilai, budaya dan identiti antara generasi.

Berbanding teras lain, teras ini menunjukkan keselarasan yang lebih bersifat implisit dengan *Fiqh al-Waṭan*. Ucapan belanjawan menyebut pembentukan jati diri dan kepimpinan secara umum tetapi tidak memperincikan mekanisme pelaksanaan yang spesifik dengan peruntukan yang jelas. Ini menjadikan teras ini lebih bersifat aspirasi berbanding teras pertama atau ketiga yang disokong dengan data peruntukan yang terperinci. Pengukuhan teras ini memerlukan peruntukan khusus bagi program pembinaan jati diri yang berasaskan kerangka *Fiqh al-Waṭan*, termasuk pendedahan kepada warisan Hukum Kanun Pahang dan tradisi Kesultanan kepada generasi muda.

Teras Kelima: Tadbir Urus Dinamik, Berprestasi Tinggi dan Berintegriti

Pencapaian Sijil Audit Tanpa Teguran oleh Kerajaan Negeri Pahang boleh dikaitkan dengan prinsip amanah yang menjadi tunjang *Siyāsah Shar‘iyyah*. Al-Mawardi (1996) meletakkan tanggungjawab pemerintah dalam memastikan urusan pentadbiran dijalankan dengan cekap dan amanah sebagai salah satu kewajipan utama. Dalam kerangka *Fiqh al-Waṭan*, tadbir urus berintegriti merupakan prasyarat kepada pelaksanaan hukum dan dasar yang sah. Wan Ahmad Fauzi (2026a) menegaskan bahawa amanah pemerintahan merupakan elemen intrinsik dalam *Fiqh al-Waṭan*.

Teras ini boleh dilihat sebagai “teras pembolehubah” (*enabling pillar*) yang menjamin keberkesanan pelaksanaan teras lain. Tanpa tadbir urus yang berintegriti, peruntukan RM235.95 juta untuk agama Islam atau RM446.26 juta untuk pembangunan tidak akan mencapai matlamatnya. Walau bagaimanapun, seperti teras keempat, teras ini kurang data peruntukan khusus yang boleh diukur selain pencapaian audit. Penambahbaikan boleh dilakukan dengan

Teras Keenam: Menjamin Kelestarian Alam

Peruntukan RM102.83 juta bagi pemuliharaan hutan dan biodiversiti serta RM64.54 juta menerusi PAIP untuk bekalan air menunjukkan peruntukan yang signifikan terhadap kelestarian alam. Siling keseluruhan RM716.05 juta di bawah Rancangan Negeri Pahang 2026–2030 bagi projek bekalan air pula menunjukkan perancangan jangka panjang (Pahang Media, 2025d). Kenyataan Menteri Besar bahawa “akses kepada air bersih adalah hak asas rakyat” boleh ditafsirkan sebagai pengiktirafan bahawa kelestarian alam turut merangkumi dimensi keadilan sosial.

Dari perspektif *Siyāsah Shar‘iyyah*, teras ini berkait dengan konsep *istikhlāf* iaitu peranan manusia sebagai khalifah di muka bumi (Auda, 2008). Pahang memiliki antara kawasan hutan hujan tropika terluas di Semenanjung Malaysia termasuk Taman Negara yang merupakan salah satu hutan hujan tertua di dunia. Pemeliharaan khazanah ini bukan sahaja tanggungjawab ekologi tetapi juga sebahagian daripada identiti watan Pahang. Peruntukan RM52.23 juta daripada dana negeri ditambah RM188 juta dana persekutuan untuk tebatan banjir pula menunjukkan respons terhadap isu banjir yang merupakan bencana tahunan yang mengancam kehidupan rakyat.

Teras Ketujuh: Menyejahterakan Kehidupan Rakyat

Teras ini menyentuh kehidupan rakyat secara langsung. Pemberian bonus dua bulan gaji kepada penjawat awam negeri dan pengembalian 40 peratus bajet kepada rakyat menunjukkan penekanan terhadap dimensi kebajikan rakyat (Kosmo, 2025). Konsep *maṣlahah ‘āmmah* yang

menjadi teras *Siyāsah Shar‘iyyah* jelas dilihat apabila peruntukan meliputi semua lapisan masyarakat daripada bayi hingga warga emas. Prinsip ini selari dengan pandangan al-Shatibi (t.t.) bahawa syariah diturunkan untuk menjamin masalah manusia di dunia dan akhirat. Rumusan matriks padanan sebagaimana ditunjukkan pada Jadual 1.

Jadual 1
Matriks Padanan Teras Belanjawan, *Maqāsid al-Sharī‘ah* dan *Fiqh al-Waṭan*

Teras	Maqasid Utama	Prinsip Fiqh al-Waṭan	Peruntukan Utama	Tahap Keselarasan
T1: Agama, Diraja, Budaya	<i>Ḥifẓ al-Dīn</i>	Kedaulatan watan, institusi Kesultanan	RM235.95 juta	Eksplisit dan kukuh
T2: Ekonomi	<i>Ḥifẓ al-Māl</i>	Pembangunan berpaksikan sumber watan	RM446.26 juta	Eksplisit, ada jurang pemilikan
T3: Pendidikan, TVET	<i>Ḥifẓ al-‘Aql</i>	Pembudayaan ilmu, integrasi <i>turāth</i>	RM20 juta + RM3.5 juta	Eksplisit, tiada kurikulum FaW
T4: Jati Diri, Kepimpinan	<i>Ḥifẓ al-Nasab</i>	Kesinambungan identiti watan	Tidak spesifik	Implisit, perlu pengukuhan
T5: Tadbir Urus	Amanah (merentas <i>Maqasid</i>)	Amanah pemerintahan	Sijil Audit	Implisit, perlu peruntukan
T6: Kelestarian Alam	<i>Ḥifẓ al-Nafs</i> (holistik)	<i>Istikhḷāf</i> , identiti alam watan	RM102.83 juta + RM64.54 juta	Eksplisit dan kukuh
T7: Kesejahteraan	<i>Ḥifẓ al-Nafs</i>	Maṣlaḥah ‘āmmah	40% bajet	Eksplisit dan kukuh

Nota: FaW = *Fiqh al-Waṭan*

Matriks ini mendedahkan satu corak penting. Lima teras (T1, T2, T3, T6, T7) menunjukkan keselarasan eksplisit yang disokong oleh data peruntukan spesifik, manakala dua teras (T4, T5) menunjukkan keselarasan implisit yang memerlukan pengukuhan dari segi peruntukan dan mekanisme pelaksanaan. Penemuan ini menunjukkan bahawa Belanjawan Negeri Pahang 2026 secara keseluruhan selari dengan prinsip *Fiqh al-Waṭan* dan *Maqāsid al-Sharī‘ah*, namun keselarasan tersebut tidak seragam dan terdapat ruang penambahbaikan yang jelas.

Keselarasan Keseluruhan dan Kesignifikan

Dapatan menunjukkan tahap keselarasan yang bermakna antara tujuh teras belanjawan dengan prinsip *Siyāsah Shar‘iyyah* dan *Maqāsid al-Sharī‘ah*. Kelima-lima objektif *Maqasid* diwakili oleh sekurang-kurangnya satu teras, dan tiada satu pun objektif yang diabaikan sepenuhnya. Keselarasan ini boleh ditafsirkan sebagai mencerminkan tradisi tadbir urus yang telah berakar dalam sistem pentadbiran Pahang. Wan Ahmad Fauzi (2023) menunjukkan bahawa prinsip pemerintahan Islam telah termaktub dalam Hukum Kanun Pahang sejak abad ke-16, dan dapatan kajian ini mencadangkan kesinambungan prinsip tersebut dalam tadbir urus fiskal kontemporari.

Penemuan ini turut menyokong hujah *Fiqh al-Waṭan* bahawa pengalaman sejarah perundangan Melayu-Islam bukan sekadar amalan lampau yang beku, tetapi satu tradisi yang hidup dan terus membentuk tadbir urus semasa. Wan Ahmad Fauzi (2026a) menegaskan bahawa Hukum Kanun Pahang boleh dianggap sebagai manifestasi praktikal yang selari dengan roh *Fiqh al-Waṭan*, walaupun ia tidak disertai perumusan teori yang tersusun. Kajian ini menambah lapisan baharu kepada hujah tersebut dengan menunjukkan bahawa belanjawan negeri juga merupakan satu lagi manifestasi praktikal yang selari dengan *Fiqh al-Waṭan*, walaupun ia tidak dirujuk secara jelas sebagai sedemikian.

Jurang dan Kelemahan yang Dikenal Pasti

Analisis kritikal mendedahkan beberapa jurang yang perlu ditangani. Jurang pertama ialah ketidakseragaman tahap keselarasan merentas teras. Teras pertama menunjukkan padanan yang paling eksplisit dan didokumenkan dengan baik, manakala teras keempat dan kelima menunjukkan padanan yang lebih bersifat konseptual tanpa disokong oleh mekanisme pelaksanaan yang jelas dan peruntukan yang spesifik. Ini menimbulkan persoalan sama ada keselarasan tersebut bersifat substantif atau sekadar simbolik.

Jurang kedua ialah ketiadaan rujukan jelas kepada *Fiqh al-Waṭan* dalam ucapan belanjawan itu sendiri. Walaupun IIDM-MUIP telah ditubuhkan sebagai pusat pemikiran dasar dan konsep *Fiqh al-Waṭan* semakin mendapat pengiktirafan, terma ini tidak muncul secara literal dalam dokumen belanjawan. Ini menunjukkan bahawa keselarasan yang wujud bersifat organik dan tradisional, bukan hasil penerapan kerangka *Fiqh al-Waṭan* yang disengajakan. Jurang ini sebenarnya menyokong hujah Wan Ahmad Fauzi (2026a) bahawa apa yang wujud sebelum perumusan formal *Fiqh al-Waṭan* ialah amalan yang selari dengan rohnya tetapi belum distrukturkan dalam satu kerangka yang tersusun.

Jurang ketiga ialah isu pemilikan ekonomi watan. Belanjawan meraikan kemasukan pelaburan asing bernilai RM18.04 bilion tetapi tidak secara langsung membincangkan mekanisme untuk memastikan kedaulatan ekonomi rakyat tempatan. *Fiqh al-Waṭan* yang menekankan kedaulatan watan memerlukan keseimbangan antara keterbukaan kepada pelaburan luar dan pemeraksanaan pemilikan ekonomi rakyat, dan aspek ini tidak ditangani dengan cukup jelas dalam belanjawan.

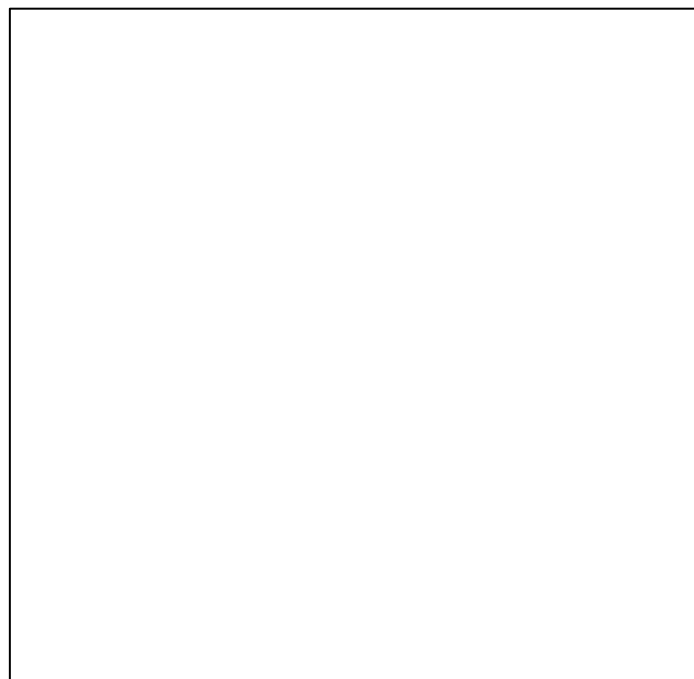
Kerangka Penilaian Tadbir Urus Berasaskan *Fiqh al-Waṭan* (KPTBFW)

Berdasarkan dapatan dan perbincangan di atas, kajian ini mencadangkan KPTBFW yang beroperasi menerusi tiga lapisan penilaian. Setiap lapisan mengandungi soalan penilaian yang operasional (Jadual 2).

Jadual 2
Operasionalisasi KPTBFW

Lapisan Penilaian	Soalan Panduan	Petunjuk
Lapisan 1: Keselarasan <i>Maqasid</i>	Adakah dasar ini memenuhi sekurang-kurangnya satu objektif <i>Maqāṣid al-Sharī'ah</i> ?	Bukti peruntukan/program yang menyumbang kepada <i>ḥifẓ al-dīn</i> , <i>ḥifẓ al-naḥs</i> , <i>ḥifẓ al-'aql</i> , <i>ḥifẓ al-nasab</i> atau <i>ḥifẓ al-māl</i>
	Adakah kelima-lima <i>Maqasid</i> ditangani secara kolektif oleh keseluruhan set dasar?	Matriks padanan menunjukkan liputan menyeluruh tanpa objektif yang diabaikan
Lapisan 2: Keselarasan Watan	Adakah dasar ini mencerminkan konteks kedaulatan, sejarah dan adat yang unik kepada negeri?	Sebutan eksplisit terhadap institusi, warisan atau identiti tempatan
	Adakah dasar ini memperkukuhkan atau menghakis kedaulatan ekonomi, sosial dan budaya watan?	Analisis kesan dasar terhadap pemilikan, kawalan dan identiti tempatan
	Adakah dasar ini mempunyai kesinambungan dengan tradisi tadbir urus tempatan?	Padanan dengan prinsip dalam Hukum Kanun Pahang atau tradisi Kesultanan
Lapisan 3: Keselarasan <i>Siyasah</i>	Adakah dasar ini dilaksanakan dengan prinsip amanah dan ketelusan?	Pencapaian audit, mekanisme akauntabiliti, penglibatan rakyat
	Adakah dasar ini memenuhi prinsip <i>maṣlaḥah 'āmmah</i> ?	Bukti bahawa manfaat merangkumi semua lapisan masyarakat
	Adakah dasar ini mengimbangi keperluan pembangunan material dengan pembangunan spiritual?	Nisbah peruntukan antara dimensi material dan kerohanian

Rajah 1
Kerangka Penilaian Tadbir Urus Berasaskan *Fiqh al-Waṭan* (KPTBFW)

Sesuatu dasar yang memenuhi ketiga-tiga lapisan boleh dianggap selari dengan aspirasi al-Quran dalam Surah Saba' (34:15), *Baladun Tayyibatun wa Rabbun Ghafūr*. Dasar yang tidak mencapai mana-mana lapisan memerlukan semakan dan penambahbaikan. KPTBFW ini bersifat fleksibel dan boleh disesuaikan mengikut konteks dasar yang dinilai.

Implikasi Kajian

Dapatan kajian ini mempunyai implikasi terhadap peranan IIDM-MUIP sebagai *policy think-tank*. Bukti empirikal yang menunjukkan keselarasan antara belanjawan negeri dan *Fiqh al-Waṭan* menyediakan asas empirikal yang boleh dimanfaatkan oleh institut ini dalam memperkukuhkan wacana tersebut. KPTBFW pula menawarkan instrumen kritis yang boleh digunakan dalam proses penggubalan dan penilaian dasar. Penggunaan KPTBFW secara sistematik dalam kitaran belanjawan akan memastikan keselarasan antara dasar dan *Fiqh al-Waṭan* bersifat terancang dan bukan sekadar kebetulan.

Dapatan kajian ini memberikan manfaat kepada beberapa pihak yang dapat dikenal pasti secara khusus, dengan IIDM-MUIP sebagai penerima manfaat utama. Sebagai pusat pemikiran dasar yang dipertanggungjawabkan memperkasakan *Fiqh al-Waṭan*, institut ini memperoleh dua manfaat secara langsung, iaitu bukti empirikal pertama yang menghubungkan gagasan tersebut dengan dasar fiskal kontemporari, dan KPTBFW sebagai instrumen kerja yang boleh dijadikan sandaran metodologi ketika menasihati penggubalan dasar negeri. Pihak kedua ialah Kerajaan Negeri Pahang, khususnya Pejabat Kewangan dan Perbendaharaan Negeri selaku agensi penggubal belanjawan. Bagi pihak ini, KPTBFW menawarkan rangka penilaian dwifungsi, iaitu sebagai alat saringan pra-belanjawan (*ex ante*) untuk menapis cadangan peruntukan, dan sebagai alat audit pasca-belanjawan (*ex post*) untuk menilai sejauh mana teras yang dilaksanakan benar-benar memenuhi objektif *Maqāṣid al-Sharī'ah* serta kedaulatan watan, sekali gus mengubah keselarasan yang selama ini bersifat organik kepada keselarasan yang terancang dan boleh diaudit.

Manfaat kajian turut menjangkau pihak ketiga. Sektor pendidikan tinggi negeri, terutamanya UnIPSAS dalam transformasinya sebagai Universiti Al-Quran, memperoleh asas konseptual untuk mengintegrasikan kerangka *Fiqh al-Waṭan* ke dalam kurikulum serta agenda penyelidikan institusi. Komuniti akademik dalam bidang *Maqāṣid al-Sharī'ah* dan pengajian Islam pula memperoleh sumbangan metodologi berupa pemindahan *Fiqh al-Waṭan* daripada domain sejarah dan perundangan kepada domain tadbir urus fiskal yang praktikal, lantas membuka ruang penyelidikan susulan. Pada peringkat yang lebih luas, kerangka KPTBFW berpotensi dimanfaatkan oleh kerajaan negeri lain yang berkongsi struktur Kesultanan dan tradisi perundangan Melayu-Islam, walaupun kebolehpindahannya perlu diuji secara berhati-hati memandangkan setiap watan mempunyai konteks kedaulatan dan adat yang tersendiri. Walau bagaimanapun, penerima manfaat muktamad kajian ini ialah rakyat negeri Pahang sebagai pihak yang sewajarnya menikmati *maṣlaḥah 'āmmah* daripada dasar yang lebih selaras dengan *Maqāṣid al-Sharī'ah*. Harus ditegaskan bahawa manfaat penuh ini hanya akan terealisasi sekiranya KPTBFW benar-benar diterima pakai dalam kitaran dasar negeri, dan tidak kekal sebagai cadangan akademik semata-mata.

KESIMPULAN

Kajian ini telah menganalisis tujuh teras Belanjawan Negeri Pahang 2026 dari perspektif *Siyāsah Shar‘iyyah* dan *Fiqh al-Waṭan*. Dapatan menunjukkan bahawa lima daripada tujuh teras mempunyai keselarasan eksplisit dengan *Maqāṣid al-Sharī‘ah* manakala dua teras menunjukkan keselarasan implisit yang memerlukan pengukuhan. Keselarasan ini mencerminkan tradisi tadbir urus Islam yang telah berakar dalam Kesultanan Pahang selama lebih lima abad. Kerangka KPTBFW yang dibina menawarkan instrumen praktikal bagi menilai dan memandu dasar negeri ke arah *Baldatun Ṭayyibatun wa Rabbun Ghafūr*.

Bagi pihak IIDM-MUIP, disarankan agar KPTBFW dijadikan instrumen rasmi penilaian dasar dan integrasi kurikulum *Fiqh al-Waṭan* diperkukuhkan dalam sistem pendidikan negeri. Bagi pihak Kerajaan Negeri, dicadangkan agar penggunaan terminologi dan kerangka *Fiqh al-Waṭan* diintegrasikan secara lebih jelas dalam penggubalan belanjawan masa hadapan serta peruntukan khusus disediakan bagi teras keempat dan kelima yang dilihat masih umum dan bersifat implisit.

Kajian ini mempunyai beberapa limitasi yang perlu diakui. Pertama, penggunaan *Fiqh al-Waṭan* sebagai kerangka analisis dan pada masa yang sama sebagai kriteria penilaian keselarasan menimbulkan risiko penaakulan bulat (*circular reasoning*). Namun, pendekatan ini masih wajar kerana kajian bersifat penerokaan (*exploratory*) yang bertujuan membina kerangka, bukan menguji hipotesis. Kedua, proses pengekodan dilaksanakan oleh seorang pengkaji tanpa pengesahan pengekod kedua (*inter-coder reliability*), dan ini mungkin mempengaruhi objektiviti pengekodan. Ketiga, sebagai analisis dokumen, ia tidak dapat menangkap perspektif pelaksana dasar secara langsung. Keempat, kajian hanya menganalisis belanjawan satu tahun dan tidak dapat menunjukkan trend keselarasan merentas tahun. Kelima, pengkaji menyatakan bahawa kajian ini tidak dibiayai oleh mana-mana pihak yang dikaji dan pengkaji tidak mempunyai hubungan institusi dengan IIDM-MUIP atau Kerajaan Negeri Pahang yang boleh menjejaskan objektiviti analisis. Kajian masa hadapan disarankan melengkapkan dapatan ini dengan data temu bual bersama pembuat dasar, analisis perbandingan belanjawan merentas beberapa tahun, serta kajian di negeri lain bagi menguji kebolehpindahan KPTBFW.

RUJUKAN

- Abd Jalal, A. F., Abdul Rahim, R. A., & Awang Pawi, A. A. (2022). Manuskrip Hukum Kanun Pahang: Antara kepentingan dan kritikan sarjana kolonial. *Jurnal Melayu Sedunia*, 5(1), 89–99. <https://ejournal.um.edu.my/index.php/jurnalmelayusedunia/article/view/40304>
- Al-Attas, S. M. N. (1980). *The concept of education in Islam: A framework for an Islamic philosophy of education*. Muslim Youth Movement of Malaysia.
- Al-Ghazali, A. H. (t.t.). *Al-Mustasfa min ‘ilm al-usul*. Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.
- Al-Mawardi, A. H. (1996). *Al-Ahkam al-sultaniyyah wa al-wilayat al-diniyyah*. Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.
- Al-Shatibi, A. I. (t.t.). *Al-Muwafaqat fi usul al-syariah*. Dar Ibn Affan.
- Auda, J. (2008). *Maqāṣid al-Sharī‘ah as philosophy of Islamic law: A systems approach*. International Institute of Islamic Thought.

- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bujang, S., & Yusuf, N. (2024). Impak penjajahan Barat terhadap sistem perundangan dan kehakiman Islam di Sarawak. *MANU: Jurnal Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa*, 35(2), 99–124. <https://jurcon.ums.edu.my/ojums/index.php/MANU/article/view/5764>
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Ibn Qayyim al-Jawziyyah. (t.t.). *Al-Turuq al-hukmiyyah fi al-siyasah al-syar'iyah*. Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.
- Isa, Y. (2003). *Hukum Kanun Pahang: Manuskrip agung Negeri Pahang*. Lembaga Muzium Negeri Pahang.
- Kosmo. (2025, Disember 5). *Belanjawan rakyat, 40 peratus bajet dikembalikan kepada rakyat*. Kosmo Digital. <https://www.kosmo.com.my/2025/12/05/belanjawan-rakyat-40-peratus-bajet-dikembalikan-kepada-rakyat/>
- Md Nor, N. A., & Noor Muhammad, S. J. (2017). Bustan al-Salatin panduan kepada pemerintahan Islam yang adil oleh golongan pembantu raja. *MANU: Jurnal Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa*, 26, 51–75. <https://jurcon.ums.edu.my/ojums/index.php/MANU/article/view/1059>
- Md. Sawari, M. F., Mat Jubri Shamsuddin, M., & Mahmad Robbi, A. A. (2025). Integrating Maqāsid al-Sharī'ah and governance principles: A framework for SME Shariah financial compliance. *International Journal of Fiqh and Usul Al-Fiqh Studies*, 9(3), 97–116. <https://doi.org/10.31436/ijfus.v9i3.408>
- Mohamad Zaini. (2025, Disember 8). *Belanjawan Pahang 2026 bukti kerajaan negeri utamakan rakyat*. Utusan Malaysia. <https://www.utusan.com.my/berita/2025/12/belanjawan-pahang-2026-bukti-kerajaan-negeri-utamakan-rakyat-mohamad-zaini/>
- Mohamed Sharif, S. N. H. (2023). Pengaruh Islam dalam ekonomi Melayu tradisional Perak sebelum penjajahan British (kurun ke-16 – 19 Masihi). *MANU: Jurnal Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa*, 34(1), 42–62. <https://doi.org/10.51200/manu.v34i1.4473>
- Pahang Media. (2025a, Disember 5). *Belanjawan Pahang 2026: Kerajaan Pahang peruntuk RM235.95 juta, perkukuh kedudukan Islam di Pahang*. <https://pahangmedia.my/archives/49809>
- Pahang Media. (2025b, Disember 5). *Belanjawan Pahang 2026: Pahang sasar kutipan hasil RM1.279 bilion tahun depan*. <https://pahangmedia.my/archives/49780>
- Pahang Media. (2025c, Disember 5). *Belanjawan Pahang 2026: RM64.54 juta tingkat bekalan air tahun hadapan*. <https://pahangmedia.my/archives/49789>
- Pahang Media. (2025d, Disember 5). *Belanjawan Pahang 2026: Teras pertama belanjawan jiwa dan semangat negeri*. <https://pahangmedia.my/archives/49804>
- Pejabat Kewangan dan Perbendaharaan Negeri Pahang. (2025). *Ucapan Belanjawan Negeri Pahang 2026*. <https://pkn.pahang.gov.my/index.php/en/penerbitan/ucapan-belanjawan-2026>
- Sinar Harian. (2025, Disember 5). *Pahang umum Belanjawan 2026 lebih RM5 juta*. Sinar Harian. <https://www.sinarharian.com.my/article/759406/edisi/pahang/pahang-umum-belanjawan-2026-lebihan-rm5-juta>
- Universiti Islam Pahang Sultan Ahmad Shah. (2025, Disember 5). *Belanjawan Pahang 2026, UnIPSAS terima RM20 juta transformasi penjenamaan sebagai Universiti Al-Quran*. <https://unipsas.edu.my/en/belanjawan-pahang-2026-unipsas-terima-rm20-juta-transformasi-penjenamaan-sebagai-universiti-al-quran/>
- Wan Husain, W. A. F. (2013). *Konsep kedaulatan dan ketuanan Melayu dalam Perlembagaan*

- Persekutuan Malaysia dari perspektif sejarah perundangan* [Disertasi sarjana falsafah, Universiti Kebangsaan Malaysia].
- Wan Husain, W. A. F. (2023). Analisis Hukum Kanun Pahang dari aspek ciri perlembagaan moden. *BITARA International Journal of Civilizational Studies and Human Sciences*, 6(4), 220–233. <https://umpir.ump.edu.my/id/eprint/39848/>
- Wan Husain, W. A. F. (2026a). Fiqh al-Waṭan sebagai satu kerangka konseptual. *Utusan Malaysia*, 1–4. <https://umpir.ump.edu.my/id/eprint/47245/>
- Wan Husain, W. A. F. (2026b). Fiqh al-Waṭan tapis warisan kolonial, pulihkan kedaulatan Islam-negara. *Berita Harian*, 1. <https://umpir.ump.edu.my/id/eprint/47529/>
- Wan Husain, W. A. F. (2026c). Jurisprudens Watan dan Fiqh al-Waṭan dalam penyahjajahan ilmu kolonial. *Dewan Masyarakat*, 1–7. <https://umpir.ump.edu.my/id/eprint/47528/>
- Yusof, A., Mohd Kamil, I. M., Muhammad, A., Mohd Sarkam, M. K. A., & Abdul Rahim, R. A. (2026). Sifat dan konstruk Fiqh al-Waṭan dalam masyarakat Melayu tradisional: Analisis literatur. *International Journal of World Civilizations and Philosophical Studies*, 4(4), 78–103. <https://ejournal.usm.my/ijwcps/article/view/5668>

BIOGRAFI

Zahin Mohamad Tahir, PhD merupakan pensyarah di Sekolah Pengajian Islam, Kolej Universiti Islam Johor Sultan Ibrahim (KUIJSI). Beliau memperoleh ijazah Doktor Falsafah (PhD) dari Akademi Tamadun Islam, Universiti Teknologi Malaysia (UTM), ijazah Sarjana dalam bidang Fiqh dan Usul Fiqh dari Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (UIAM), serta ijazah Sarjana Muda dari Universiti Jordan. Bidang penyelidikan beliau tertumpu kepada Fiqh perubatan kontemporari, *Fiqh al-Rukhsah wa al-Taysir*, penjagaan spiritual di institusi kesihatan, dan pengurusan halal. Beliau telah menerbitkan penulisan dalam jurnal berindeks Web of Science, Scopus dan MyCite.